

IMVB Convenant Pensioenfondsen

ESG-BELEGGINGSRAAMWERK voor het thema: Biodiversiteit

Versie april 2022

Leeswijzer

Dit kader voor thematisch beleid bevat 5 hoofdstukken. Hoofdstuk 1 en 2 schetsen de context en achtergronden, evenals een analyse van de risico sectoren en landen. Hoofdstuk 3 gaat uitgebreid in op de kaders in termen van wetgeving in beleid op mondiaal, EU en nationaal niveau waar pensioenfondsen direct mee te maken hebben omdat het van toepassing is op de financiële sector, of indirect omdat het van toepassing is of gaat zijn op de bedrijven waar zij in beleggen. In hoofdstuk 4 worden de concrete handelingsperspectieven en *ESG Due Diligence* stappen die van pensioenfondsen verwacht worden vanuit de OESO richtlijnen en UNGP's uitgewerkt. Dit hoofdstuk is het meest belangwekkend voor pensioenfondsen om mee aan de slag te gaan. Hoofdstuk 5 gaat in op de wijze waarop pensioenfondsen dienen te communiceren over hun inspanningen, er zijn een aantal handreikingen opgesteld vanuit het de convenantspartijen die bruikbaar zijn voor de implementatie en er zijn een aantal specifieke handvatten voor het thema biodiversiteit die worden aangehaald.

Inhoud

Leeswijzer	2
1. Inleiding	4
2. Relevantie voor pensioenfondsen	6
2.1 Impact voor mens en maatschappij	7
2.2 Impact voor de pensioenfondsen	7
2.3 Bedrijfstakken	8
3. Referentiekader	10
3.1 Wetgevingskaders	10
3.2 Toezichtkader biodiversiteitsrisico's	11
3.3 Sector initiatieven	11
4. Due diligence	13
4.1 Verankeren van maatregelen in het beleid	13
4.2 Vaststellen van eigen criteria	14
4.3 Uitvoeren van risicoanalyse	14
4.4 Identificeren en prioriteren van risico's	15
4.5 Geïdentificeerde risico's mitigeren	15
4.6 Maatregelen om actuele en potentiële nadelige gevolgen te voorkómen en/of te mitigeren	17
4.7 Monitoring van risico's en resultaten van gevolgde mitigatiestrategie	17
5. Verantwoording en rapportage	18
Bijlage 1	19
Overzicht internationale standaarden voor screening:	19
Bijlage 2	21
Wetgevingskaders	21

1. Inleiding

Biodiversiteit wordt in de Convention on Biological Diversity (VN, 1992) gedefinieerd als: "*The variability among living organisms from all sources including, inter alia, terrestrial, marine and other aquatic ecosystems and the ecological complexes of which they are part; this includes diversity within species, between species and of ecosystems*". Samengevat in het Nederlands hebben we het over soortenrijkdom.

Biodiversiteit is een relevant en bovendien urgent maatschappelijk thema, ook voor de pensioensector. Het huidige tempo van een verlies aan soorten (planten en dieren) heeft een ongekende impact op hoe we - onder meer - leven en eten. Veel van de bedrijven waar pensioenfondsen in beleggen zijn namelijk direct of indirect afhankelijk van biodiversiteit en ecosysteemdiensten.

Onder andere Sustainable Development Goals 12¹, 14² en 15³ zetten de mondiale ambitie neer wat betreft het inperken van biodiversiteitsverlies.

Oorzaken van biodiversiteitsverlies

Het *Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services* (IPBES)⁴ noemt vijf directe oorzaken van biodiversiteitsverlies:

1. Door landgebruiksverandering, onder andere door ontbossing, intensieve landbouw, intensieve visserijmethoden, urbanisatie en de aanleg van infrastructuur zijn er steeds minder en kleinere leefgebieden voor planten en dieren wat leidt tot een afname van bestuiving, bodemvruchtbaarheid en het water- en luchtzuiverend vermogen van ecosystemen.
2. Directe exploitatie van dieren en planten – bijvoorbeeld door overbevissing, handel in inheemse dieren en planten of jacht – leidt tot achteruitgang van specifieke soorten wat gevolgen heeft voor de hele voedselketen.
3. Klimaatverandering leidt tot verschuiving van klimaatzones waardoor grote gebieden ongeschikt worden voor landbouw en begroeiing.
4. Door vervuiling - bijvoorbeeld door directe emissies van vervuilende stoffen naar land, water of lucht door de industrie, door de uitstoot van stikstof door auto's of door uitspoeling van stikstof, fosfaat of pesticiden in de landbouw – degraderen grote gebieden en zijn veel water en zeegebieden veranderd in 'dode' zones zonder leven.
5. De verspreiding van invasieve soorten, bijvoorbeeld via land- of zeetransport, leidt tot verdringing van lokale soorten, wat natuurlijke processen verstoort en gevolgen heeft voor bodem- en waterkwaliteit.

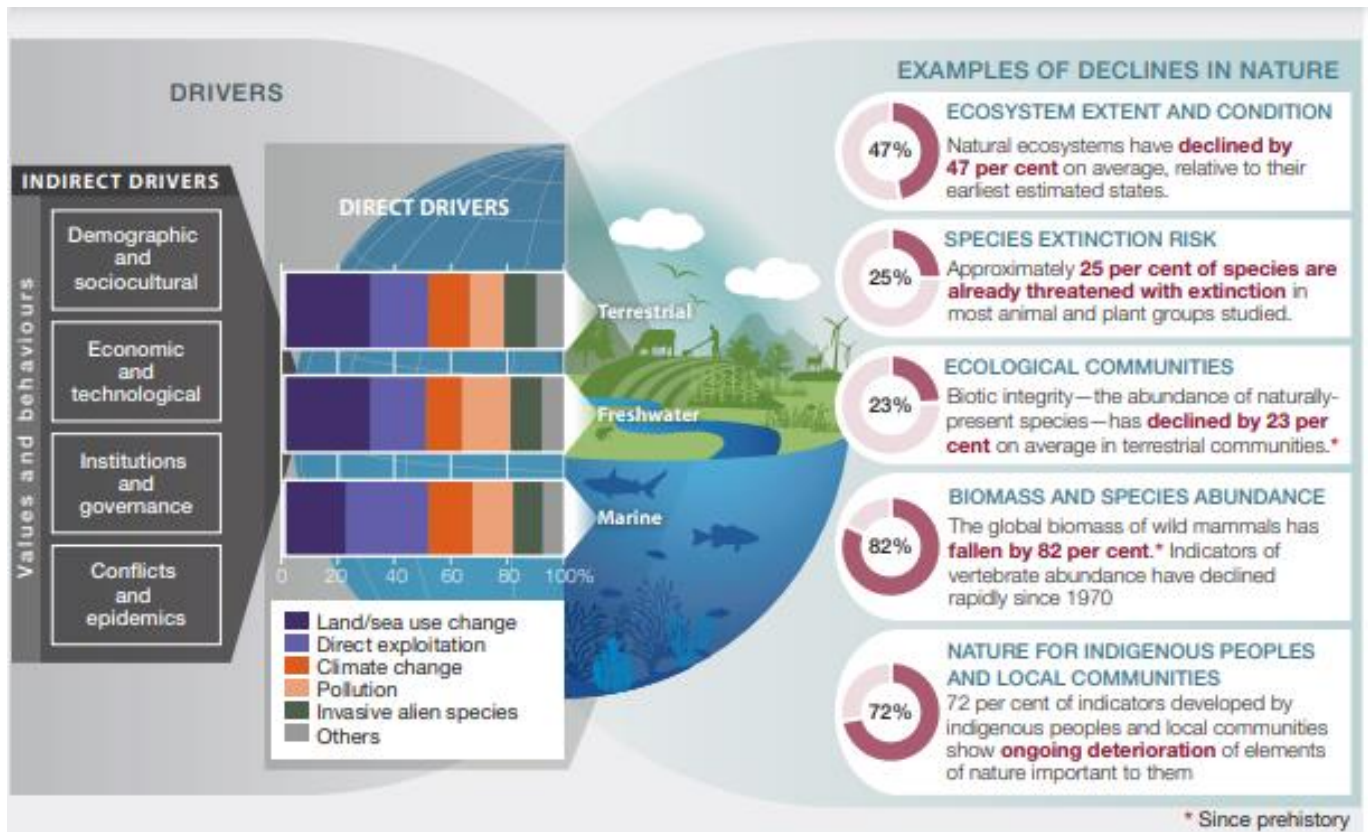
Figuur 1 hieronder, afkomstig uit het IPBES rapport (zie voetnoot 4) geeft een schematisch overzicht van zowel oorzaken als voorbeelden van gevolgen van biodiversiteitsverlies.

1 SDG 12: Het streven naar verantwoorde productie en consumptie, zie <https://sdgs.un.org/goals>.

2 SDG 14: Het beschermen van waterleven, zie <https://sdgs.un.org/goals>.

3 SDG 15: Het beschermen van leven op land, zie <https://sdgs.un.org/goals>.

4 <https://ipbes.net/global-assessment>.

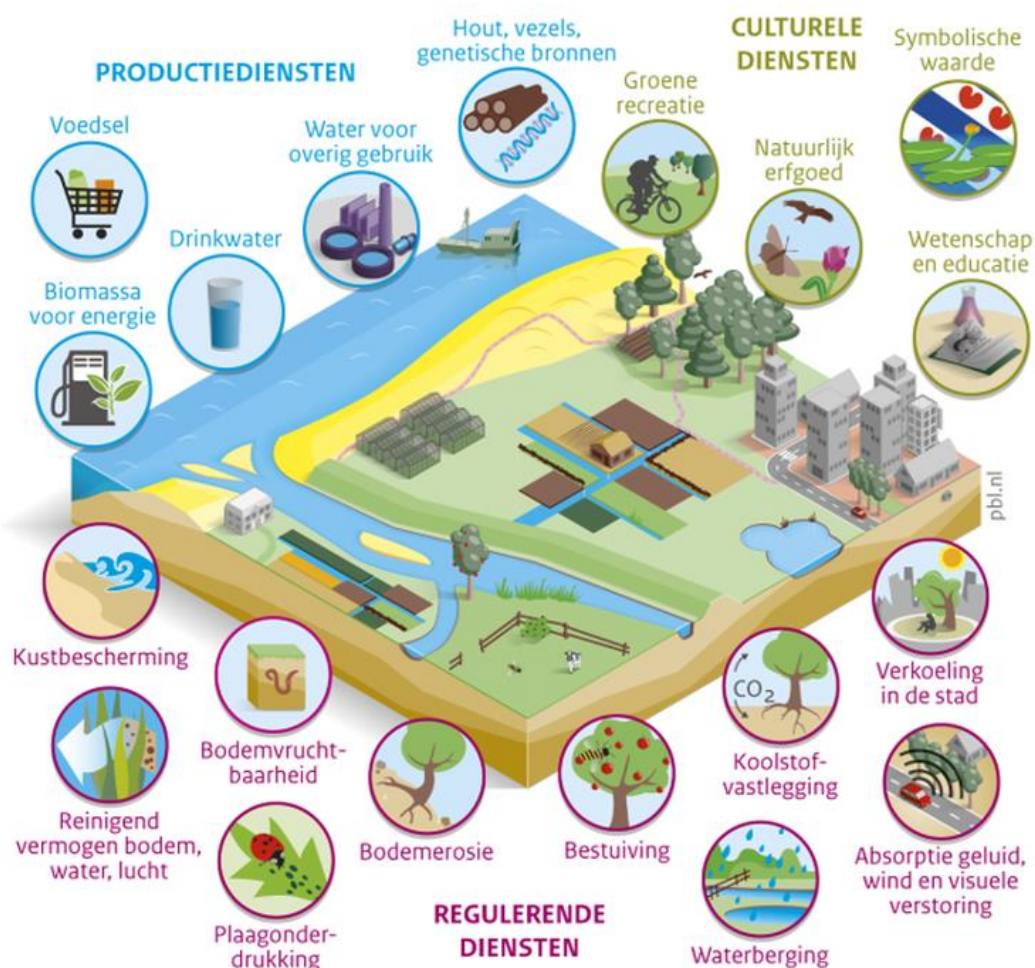

Figuur 1: Oorzaken en gevolgen biodiversiteitsverlies uit IPBES rapport (zie voetnoot 4)

2. Relevantie voor pensioenfondsen

De Nederlandse Bank en het Planbureau voor de Leefomgeving publiceerden in juni 2020 het rapport 'Indebted to Nature – Exploring biodiversity risks for the Dutch Financial Sector'.⁵ In dit rapport laat de toezichthouder zien hoe de relatie tussen de Nederlandse financiële sector en het verlies van en schade aan biodiversiteit er uit ziet en welke reputatie en transitie risico's dit met zich meebrengt voor beleggers en financiers. Zo beleggen Nederlandse banken, pensioenfondsen en pensioenfondsen voor 97 miljard in bedrijven die betrokken zijn bij ernstige milieumisstanden.

DNB stelt dat financiële instellingen werk moeten maken van het identificeren van de risico's die gepaard gaan met biodiversiteitsverlies voor hun portfolio. Vanuit de OESO richtlijnen moet andersom analyse en mitigatie worden ingezet (zie Hoofdstuk 4) om maatschappelijke risico's die beleggingen veroorzaken te adresseren. In toenemende mate overlappen financiële en maatschappelijke risico's, zo laat ook het DNB-PBL rapport zien.

Bron: PBL, WUR, CICES 2014

www.pbl.nl

Figuur 2: Ecosysteemdiensten

⁵ <https://www.dnb.nl/en/actueel/dnb/dnbulletin-2020/indebted-to-nature/>.

2.1 Impact voor mens en maatschappij

We bevinden ons momenteel in de zesde golf van uitsterving die ook menselijk leven op aarde bedreigt⁶ volgens experts. Het gezaghebbende IPBES-rapport⁷ laat zien dat 1 miljoen soorten in de komende jaren verloren dreigen te gaan. Daarnaast laat het eerdergenoemde DNB-PBL rapport zien dat 36% van de onderzochte portefeuilles bij Nederlandse banken, verzekeraars en pensioenfondsen, middels haar beleggingen of investeringen, sterk tot zeer sterk afhankelijk zijn van de door biodiversiteit geleverde ecosysteemdiensten zoals hout, bestuiving of bodemvruchtbaarheid.⁸ Figuur 2 hierboven geeft een overzicht van alle ecosysteemdiensten die de natuur en biodiversiteit leveren aan de samenleving.

Biodiversiteit wordt in recente studies erkend als de basis voor (menselijk) leven. Het verlies van biodiversiteit door menselijk handelen wordt gezien als een van de grootste risico's voor onze samenleving en economie.

De impact van financiële instellingen op biodiversiteitsverlies gebeurt vooral via beleggingen, verzekeringen en leningen, in zeer beperkte mate via de eigen bedrijfsvoering. ASN Bank is de eerste bank wereldwijd die de biodiversiteitsimpact van haar beleggingen heeft berekend met behulp van het 'Biodiversity Footprint for Financial Institutions' (BFFI) kader, wat neerkomt op de verwoesting van biodiversiteit op een landoppervlak ter grote van de provincies Noord- en Zuid-Holland tezamen.⁹

2.2 Impact voor pensioenfondsen

Grondstoffen als tarwe, katoen of fruitoogsten zijn direct afhankelijk van natuurlijke processen zoals bestuiving of regulerende diensten zoals bodemvruchtbaarheid of waterzuivering. Een daling van oogsten of kwaliteitsverlies heeft niet alleen gevolgen voor de landbouwsector, maar voor de gehele keten van bedrijven, zoals verpakkingsindustrie, transportbedrijven, voedselverwerkende bedrijven en supermarkten en retailketens. Pensioenfondsen zijn in veel van deze schakels door de keten heen belegd en ook middels beleggingsproducten in grondstoffen (*futures*) hebben pensioenfondsen een belang in de prijzen en beschikbaarheid van grondstoffen. De afname van biodiversiteit kan zodoende grote financiële risico's hebben, ook voor de lang termijn waarde creatie van beleggingen van pensioenfondsen. Specifiek voor pensioenfondsen zijn er tevens risico's verbonden aan biodiversiteitsverlies door schade aan eigendommen en personen, bijvoorbeeld als gevolg van vervuiling van (drink)water door bijvoorbeeld chemicaliën uit een fabriek.¹⁰

Daarnaast beleggen pensioenfondsen in bedrijven die direct (via productieprocessen) of indirect (via de keten) een negatieve impact kunnen hebben op biodiversiteit, bijvoorbeeld omdat ze bijdragen aan ontbossing, bodemuitputting, overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen en organismen (denk aan overbevissing) of milieuvervuiling. Ook dit creëert risico's voor pensioenfondsen, bijvoorbeeld omdat:

- Een bedrijf waarin is belegd negatief in het nieuws komt na een milieuschandaal (reputatierisico);
- Een bedrijf waarin belegd is er niet voldoende in slaagt om in de pas te blijven met veranderende consumentenvoorkeuren, technologie of regels van overheden (transitierisico);
- Een bedrijf waarin belegd is aansprakelijk wordt gesteld (juridisch risico), wat vervolgens tot een financieel risico kan leiden;
- De bedrijfscontinuïteit in gevaar komt (faillissementsrisico of financieel risico).

6 <https://www.theguardian.com/environment/2017/jul/10/earths-sixth-mass-extinction-event-already-underway-scientists-warn>.

7 <https://ipbes.net/global-assessment>.

8 <https://www.dnb.nl/actueel/algemeen-nieuws/dnbulletin-2020/biodiversiteit-en-de-financiele-sector-een-kruisbestuiving/>.

9 <https://www.dnb.nl/media/cy2p51gx/biodiversity-opportunities-risks-for-the-financial-sector.pdf>.

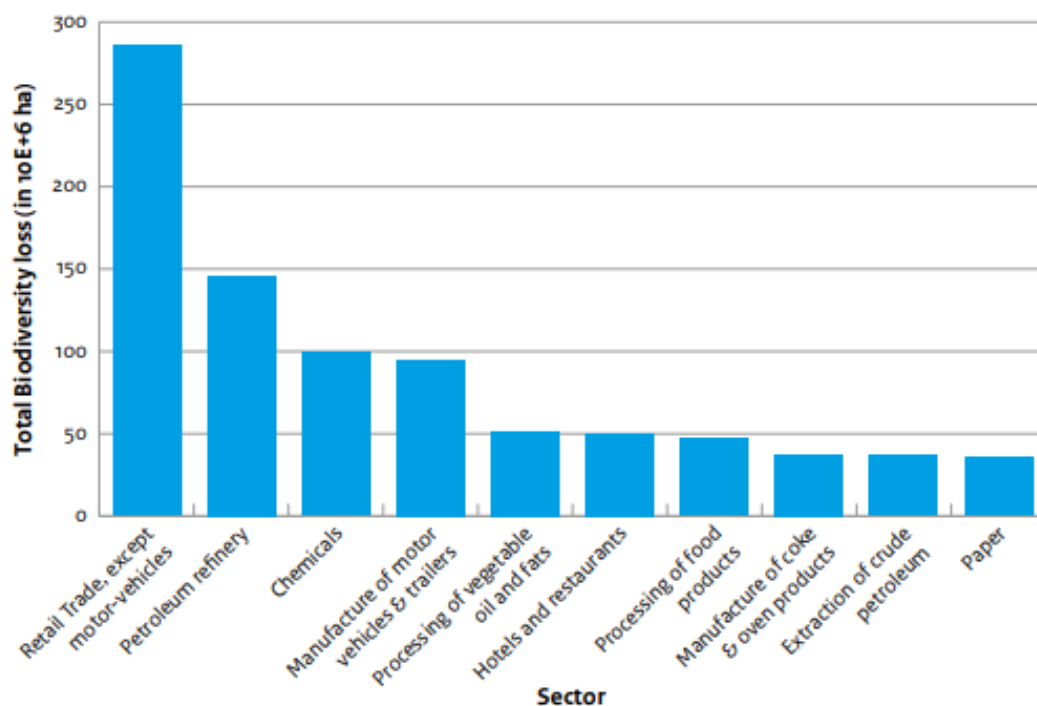
10 Idem.

Naast bedrijven beleggen pensioenfondsen in staatsobligaties en obligaties uitgegeven door bijvoorbeeld semioverheidsinstellingen zoals de Wereldbank. De mate waarin overheden een toereikend beleid hebben op biodiversiteit, hun toezichhoudende functie richting het bedrijfsleven invullen en inzetten op ecologisch herstel, loopt sterk uiteen. Biodiversiteitsverlies kan op termijn ook financiële risico's met zich meebrengen voor dergelijke overheden, bijvoorbeeld in landen waar de eigen landbouwsector door de gevolgen van klimaatverandering sterk verandert of zelfs onmogelijk wordt.

Naast de risico's van biodiversiteitsverlies voor pensioenfondsen, zijn er ook steeds meer kansen waarbij pensioenfondsen via hun beleggingen kunnen bijdragen aan biodiversiteitsherstel. Denk hierbij aan bedrijven die positief bijdragen aan ecosysteemdiensten en oplossingen bieden voor vermindering van biodiversiteitsverlies. Denk aan bedrijven die bijvoorbeeld toiletartikelen in tabletvorm te produceren wat het gebruik van plastics en water drastisch vermindert.¹¹

2.3 Bedrijfstakken

De impact van bedrijven op biodiversiteit verschilt per sector. Onderstaande figuur geeft een overzicht van de bijdrage van verschillende sectoren. Hieruit blijkt dat de detailhandel grote impact heeft omdat zij, als laatste schakel in de voedselketen, biodiversiteit indirect beïnvloeden via onder andere landbouwproductie, transport, voedselverwerking en productie van verpakkingsmaterialen.

Figuur 3: Overzicht van sectoren (BFFI 2020).¹²

Impactmeting

De impact op biodiversiteit in Figuur 3 is gemeten met behulp van de Biodiversity Footprint for Financial Institutions (BFFI). Deze maat is ontwikkeld door Pré, CREM en ASN Bank, en wordt in het Partnership Biodiversity Accounting for Financials (PBAF) verder ontwikkeld. De methode

¹¹ Idem, zie hoofdstuk 4.

¹² <https://www.government.nl/documents/reports/2021/07/29/biodiversity-footprint-for-financial-institutions>.

meet het in 'potentie verdwenen aandeel' van soorten. Onlangs is met behulp van het BFFI kader de biodiversiteitsvoetafdruk voor de 1500 grootste multinationals bepaald.

Daarnaast hebben in Frankrijk een aantal instituten, geleid door Icerberg Datalabs en I-care, de Corporate Biodiversity Footprint (CBF) ontwikkeld. De CBF geeft een vergelijkbare maat, maar meet in 'gemiddelde soorten overvloed'.¹³

Financiële instellingen kunnen de impact en afhankelijkheid van verschillende sectoren van biodiversiteit ook in beeld brengen met tools als het door de Natural Capital Finance Alliance opgezette ENCORE (Exploring Natural Capital Opportunities, Risks and Exposure) en IBAT (Integrated Biodiversity Assessment Tool).

Verscheidene internationale werkgroepen werken momenteel aan het stroomlijnen van methoden en data om impact en afhankelijkheid van biodiversiteit te bepalen. De BFFI methode onder het PBAF platform biedt vooralsnog de meest robuuste en ontwikkelde meetmethode en is betrokken bij de harmonisatie van diverse meetmethoden. Het Europese Align project¹⁴ ondersteunt bedrijven en financiële instellingen in het standaardiseren van het meten natuur en biodiversiteit impact.

¹³<https://www.i-care-consult.com/en/2021/07/20/we-continue-to-develop-the-corporate-biodiversity-footprint-methodology/>.

¹⁴ https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/align/index_en.htm.

3. Referentiekader

In dit hoofdstuk worden de kaders op internationaal, Europees en nationaal niveau geschetst. Er is op allerlei terreinen wetgeving die van toepassing is op biodiversiteit, bijvoorbeeld de Vogel- en Habitatrichtlijn¹⁵ of Natura 2000 wetgeving¹⁶, en daarnaast is klimaatwetgeving relevant gezien de significante relatie tussen klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Het voert te ver om in dit themakader alle - in potentie - relevante wetgevende en beleidskaders te benoemen. Bijlage 2 bespreekt in detail de mondiale, Europese en Nederlandse wetgevingskaders.

Wetgeving en beleid dat betrekking heeft op biodiversiteit en het beperken van biodiversiteitsverlies in brede zin is op verschillende fronten in ontwikkeling, maar heeft nog niet dezelfde status als bijvoorbeeld het Klimaatakkoord van Parijs met heldere mondiale doelen die kunnen worden doorvertaald naar Europese en Nationale context. De verwachting is dat er in de nabije toekomst wel een dergelijk mondiaal verdrag met doelstellingen zal worden afgesproken.

3.1 Wetgevingskaders

Op mondiaal niveau biedt de Convention on Biological Diversity (CBD)¹⁷ het belangrijkste kader. De CBD heeft drie hoofddoelstellingen:

- Het behoud van biologische diversiteit;
- Het duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit;
- De eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen.

De CBD ontwikkelt momenteel een nieuw strategisch kader, het Post-2020 Global Biodiversity Framework¹⁸, dat waarschijnlijk wordt bekrachtigd tijdens de COP15 in april/mei 2022. Er is tevens een apart rapport gepubliceerd vanuit de CBD ten aanzien van de rol en verwachte acties van financiële instellingen.¹⁹

Op Europees niveau geeft de Europese biodiversiteitsstrategie voor 2030²⁰, onderdeel van de Europese Green Deal, de belangrijkste kaders. Europese wetgeving geeft strikte richtlijnen voor activiteiten die biodiversiteit beïnvloeden. Met de biodiversiteitsstrategie versterkt de Europese Commissie het bestaande biodiversiteitskader en streeft ze onder andere een verbeterde implementatie van de Europese milieuwetgeving na. Ook de financiële sector merkt dit, bijvoorbeeld via de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)²¹ en de taxonomieverordening. Deze verordening legt nauwgezet vast welke bedrijfsactiviteiten een positieve bijdrage leveren aan biodiversiteitsherstel en als duurzaam mogen worden bestempeld door financiële instellingen. Een belangrijk onderdeel daarbij is dat financiële instellingen moeten aangeven dat duurzame beleggingen voldoen aan het *do no significant harm* (DNSH) principe, waarbij zij geen significante schade toebrengen, op basis van de milieudoelstellingen van de EU. Daarnaast moeten financiële instellingen aangeven hoe zij duurzaamheidsrisico's, waaronder risico's van biodiversiteitsverlies, meewegen in hun financiële beslissingen.

Biodiversiteit wordt tevens onderdeel van het Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD, voorstel van de Europese Commissie).²² Deze richtlijn is zeer belangrijk, aangezien het

15 <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/natuurwetten-en-regelgeving/europese-richtlijnen-en-verdragen/vogel-en-habitatrichtlijn/>.

16 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natura-2000>.

17 <https://www.cbd.int/convention/text/>.

18 <https://www.cbd.int/conferences/post2020>.

19 [cbd-financial-sector-guide-f-en.pdf](#) (circl.nl).

20 https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_en.

21 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/sustainability-related-disclosure-financial-services-sector_en.

22 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en.

de rapportage over gepaste zorgvuldigheid ten aanzien van ESG risico's zoals biodiversiteitsverlies verplicht, waarin de rapportage tevens aan een audit onderworpen wordt.

Om te kunnen voldoen aan de internationale kaders zal ook nationale wetgeving worden aangescherpt. In een Kamerbrief²³ informeerde het kabinet de Tweede Kamer over de Nederlandse inspanningen om biodiversiteitsverlies tegen te gaan en herstel te bevorderen.

3.2 Toezichtkader biodiversiteitsrisico's

Vanuit de nationale toezichthouders AFM en DNB wordt het belang van duurzaamheid en specifiek de effecten van biodiversiteitsverlies voor de financiële sector erkend als materieel relevant. Momenteel is de focus op bewustwording en de aankondiging dat biodiversiteit een belangrijk thema wordt voor de toezichthouders in de nabije toekomst. Op dit moment zijn er echter nog geen concrete acties aan gekoppeld met een specifieke link naar biodiversiteit. Wel wordt biodiversiteit meegenomen in het grotere geheel van duurzaamheid en de gevolgen van klimaatverandering.

Vanuit DNB is de informatiedeling vooral te zien in een breed onderzoek naar het effect van biodiversiteitsverlies²⁴ en adviezen om biodiversiteitsverlies tegen te gaan.²⁵ DNB heeft in haar recent gepubliceerde Sustainable Finance Strategy aangegeven de komende tijd de vertaalslag te maken van deze verkenningen naar concreet beleid. Een werkgroep vanuit de DNB heeft in december 2021 wel een kort paper gepubliceerd²⁶ met onder andere handelingsperspectieven voor financiële instellingen die in grote mate overlappen met de handelingsperspectieven beschreven in dit themadocument. Vanuit de AFM is er de visie op duurzaamheid²⁷ over de hoofdlijnen waar de AFM toezicht op houdt. Eind 2019 benoemde een verkenning van de AFM over niet-financiële waardecreatie het belang van rapporteren over verschillende onderwerpen, waaronder biodiversiteit.²⁸ Het is de verwachting dat de toezichthouders naast de effecten van klimaatverandering ook steeds meer gaan kijken naar de effecten op biodiversiteitsverlies en dit verwerken in hun toezicht.

3.3 Sector initiatieven

Een groeiende groep financiële instellingen heeft zich - vooruitlopend op striktere wetgeving met bindende doelen - verenigd in de 'Finance for Biodiversity Pledge' met de ambitie om het verlies aan natuur en biodiversiteit in dit decennium nog een halt toe te roepen.²⁹ Vanuit dit initiatief wordt zowel het meten van biodiversiteitsimpact als het stellen van doelen gezamenlijk opgepakt en gefaciliteerd. Aanvullend wordt er in de 'Taskforce on Nature-related Financial Disclosures' samengewerkt aan het managen en verantwoorden van natuur-gerelateerde risico's.³⁰ Er is een groeiend aantal initiatieven in internationaal en Europees verband waar pensioenfondsen zich bij kunnen aansluiten om een start te maken met het in kaart brengen en mitigeren van biodiversiteitsschade, of juist het bevorderen van biodiversiteitsherstel. Dit themakader geeft geen uitputtende lijst van initiatieven, noch een advies welk initiatief het meest passend is. Dat hangt ook af van de omvang en de reikwijdte van de beleggingsportefeuille. Desondanks raden we pensioenfondsen aan om de verschillende initiatieven te onderzoeken en aan te sluiten bij één of meerdere initiatieven waarbij men kan werken aan het meten en mitigeren van de biodiversiteitsimpact. De 'Finance for Biodiversity Foundation' beheert een overzicht met initiatieven en doet per kwartaal een update om te zien welke activiteiten elk initiatief ontplooid.³¹

23 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/16/kamerbrief-programma-versterken-biodiversiteit>.

24 <https://www.dnb.nl/actueel/algemeen-nieuws/persberichten-2020/dnb-en-pbl-biodiversiteitsverlies-leidt-tot-financiele-risico-s/>.

25 <https://www.dnb.nl/actueel/algemeen-nieuws/persberichten-2020/financiele-instellingen-delen-aanpak-biodiversiteit/>.

26 <https://www.dnb.nl/media/dyykgsrsrc/from-pledges-to-action-2021.pdf>.

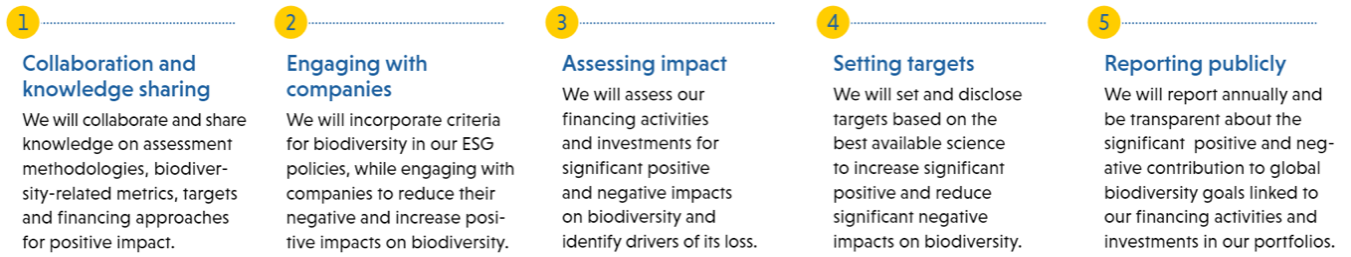
27 <https://www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2020/juni/visie-duurzaamheid>.

28 <https://www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2019/dec/waardecreatie-wint-aan-belang>.

29 <https://www.financeforbiodiversity.org/>.

30 <https://tnfd.global/>.

31 <https://www.financeforbiodiversity.org/publications/overview-of-initiatives-for-financial-institutions/>.

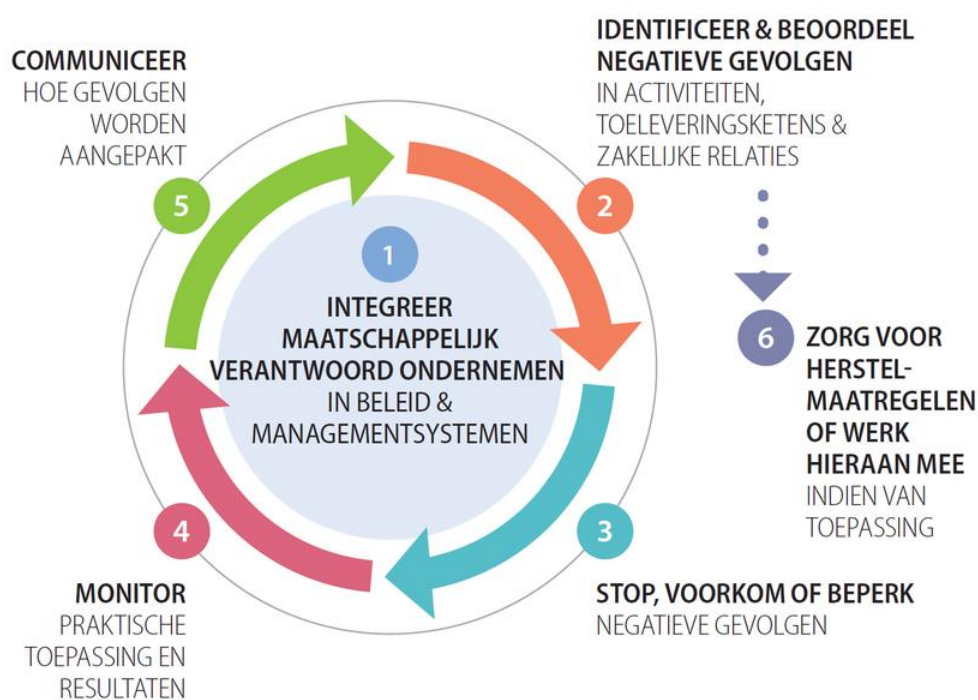

Figuur 4: acties uit 'Finance for Biodiversity Pledge'

4. Due diligence

Bij het uitvoeren van *due diligence* (gepaste zorgvuldigheid) op de beleggingsportefeuille, schrijven de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen³² (hierna: OESO-richtlijnen) voor om de specifieke stappen van due diligence-proces te doorlopen. *Due diligence* is erop gericht om risico's te identificeren en te voorkómen.

HET DUE DILIGENCE-PROCES & ONDERSTEUNENDE MAATREGELEN

Figuur 5: ESG Due Diligence stappen

4.1 Verankeren van maatregelen in het beleid

Als verlies en behoud van biodiversiteit een relevante rol speelt of uitgangspunt is in de beleggingsportefeuille van de pensioenfondsen, dienen er adequate ijkpunten opgenomen te worden in het beleggingsbeleid om de ESG-risico's die samenhangen met biodiversiteit te beheersen en kansen te identificeren. In dit beleid kunnen pensioenfondsen aangeven op welke wijze ze kijken naar biodiversiteitsrisico's en -impact en hoe ze hier in hun beleggingen en activiteiten invulling aan geven.

Een belangrijk onderdeel van OESO-richtlijnen is dat het pensioenfonds in het beleid aangeeft *due diligence* op de hele portfolio uit te voeren. Dit kan door pensioenfondsen zelf worden gedaan, maar men kan ook toetsen of externe dienstverleners deze stappen zetten. Daarnaast is het van belang om biodiversiteitsrisico's op de agenda van het hoogste bestuursorgaan zetten om zo betrokkenheid van het hoogste niveau te waarborgen. Op deze manier kunnen pensioenfondsen biodiversiteit verankeren in managementsystemen.

³²<https://www.oesorichtlijnen.nl/oeso-richtlijnen/a/algemene-informatie-oeso-richtlijnen/documenten/brochure/201/12/8/volledige-tekst-oeso-richtlijnen>.

4.2 Vaststellen van eigen criteria

Het is aan te bevelen om te werken met eigen criteria voor beleggingen die biodiversiteit raken. Op deze manier sluit beleid aan bij prioriteiten van de pensioenfondsen. Hieronder in de tabel een aantal suggesties.

Het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) spreekt over 'direct drivers'³³ (aanjagers) die aantoonbaar negatief effect hebben op biodiversiteit en ecosysteemprocessen. Deze aanjagers kunnen zowel natuurlijke oorzaken hebben als door de mens worden gekatalyseerd.

Directe drivers	Voorbeelden
1. Verandering landgebruik	Als gevolg van ontbossing voor landbouw (palmolie, soja, vlees) of mijnbouw en extractie van grondstoffen. Als gevolg van aanleg infrastructuur en verstedelijking. Aantasting van biodiversiteit door habitatverlies.
2. Directe exploitatie	Als gevolg van winning van grondstoffen en mijnbouw, zoals olie, zeldzame metalen, maar ook landbouw en visserij. Een ecosysteem en de biodiversiteit daarin wordt direct aangetast door afgraven/omploegen van grond en gebruik van chemicaliën/pesticiden, of in geval van visserij het onttrekken van soorten aan een ecosysteem en het beschadigen van bodemleven.
3. Klimaatverandering	Veranderen van o.a. weer patronen en temperaturen die van invloed zijn op soorten (bijvoorbeeld soorten in het Noordpoolgebied door het smelten van poolkappen) en als gevolg van verzuring (zeeleven, inclusief koraal).
4. Vervuiling	Zowel op land, in de zee als in zoetwater kunnen chemicaliën, pesticiden en afval (bijvoorbeeld plastics) soorten doden en beschadigen of hun habitat vernietigen. Hormoon verstorende stoffen die mutaties in reproductieve organen van soorten tot gevolg hebben vallen ook onder deze categorie.
5. Invasieve uitheemse soorten	Het uitzetten van uitheemse soorten als gevolg van bijvoorbeeld landbouw of kweekvisserij waarbij inheemse soorten verdrongen worden.
6. Overig	Andere vormen van soortenverlies, bijvoorbeeld door jagen, stropen of handel in exotische planten en dieren.

4.3 Uitvoeren van risicoanalyse

Door middel van een screening kan worden vastgesteld welke bedrijven in de beleggingsportefeuille risico's vormen voor biodiversiteit. De resultaten van de screening geven informatie op basis waarvan pensioenfondsen tot inzicht kunnen komen over:

- Welke bedrijven in de beleggingsportefeuille biodiversiteitsrisico's creëren;
- Welke bedrijven zijn vervolgens niet, of niet voldoende, in staat om deze risico's te mitigeren.

Dit levert het pensioenfonds uiteindelijk een selectie van bedrijven op, waar een passende aanpak voor moet worden geformuleerd. Gezien de specialistische en tijdsintensieve aard van

³³ <https://ipbes.net/models-drivers-biodiversity-ecosystem-change>

deze exercitie, kan ervoor worden gekozen om het screenen uit te besteden aan een externe partij. Dat kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van al bestaande tools zoals ENCORE, BFFI en anderen, zie het tekstkader impactmeting in Hoofdstuk 2. Finance for Biodiversity heeft een overzicht gemaakt van de verschillende hulpmiddelen en methoden die gebruikt kunnen worden voor screening en meten.³⁴

Aansluiting bij eerdergenoemde biodiversiteitsinitiatieven (zie paragraaf 3.3) door kleine pensioenfondsen kan het gesprek voeden dat zij met hun vermogensbeheerder voeren. Hierbij kunnen zij ingaan op implementatie van het door het pensioenfonds opgestelde verantwoord beleggingsbeleid specifiek t.a.v. biodiversiteit en omgang door de vermogensbeheerder met screening, uitsluiting, insluiting.

4.4 Identificeren en prioriteren van risico's

Op basis van de resultaten die voortkomen uit de screening, zal er een prioritering moeten worden toegepast. In de handreiking Prioriteiten stellen in ESG-due diligence³⁵ leest u welke stappen u kunt zetten om deze prioritering aan te brengen volgens de OESO-richtlijnen. De OESO Due Diligence Handreiking legt uit dat prioriteit moet worden gegeven aan de geïdentificeerde risico's op basis van de mate van de ernst van de gevolgen en de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet. De ernst en gevolgen worden beoordeeld op basis van schaal, reikwijdte en onomkeerbaarheid.

In de BFFI-ENCORE studie³⁶ zijn biodiversiteitsrisico's verbonden met financiële informatie zoals winst en rendement om de prioriteiten voor engagement of desinvestering te kunnen identificeren.

4.5 Geïdentificeerde risico's mitigeren

Al naar gelang de uitkomsten van de screening en de interpretatie van de uitkomsten, kan het pensioenfonds:

1. haar stemgedrag als aandeelhouder actief hierop afstemmen;
2. overgaan tot het voeren van engagement met de betreffende bedrijven;
3. overgaan tot uitsluiting;
4. ESG integratie;
5. impactbeleggen.

Door het **stemmen (1)** op aandeelhoudersvergaderingen kan het pensioenfonds invloed uitoefenen op het beleid van bedrijven waar biodiversiteitsimpact en -risico's een rol spelen. Het pensioenfonds dient uiteraard zelf haar stemgedrag te bepalen. Dat kan variëren van het stemmen tegen managementbesluiten die de waarde van de belegging aantasten, tot het zelf indienen c.q. steunen van resoluties die biodiversiteitsrisico's van het bedrijf beogen te verminderen. Het pensioenfonds kan zich ook aansluiten bij collectieve aandeelhoudersresoluties over biodiversiteit wanneer deze worden ingediend. Tot slot kan het pensioenfonds het stembeleid *proxy voting* toetsen aan het eigen beleid en een alert instellen op biodiversiteitsresoluties.

Engagement (2) over biodiversiteitsbehoud of herstel houdt in dat het pensioenfonds het gesprek aangaat met bedrijven waarin het belegt die niet voldoen aan het opgestelde beleid van het pensioenfonds of waarbij een reëel risico aanwezig is. Het doel is om structurele verbeteringen bij het bedrijf te realiseren. Er zijn verschillende vormen om engagement op een effectieve manier te realiseren:

34 Dit overzicht wordt geregeld geüpdatet en is te downloaden via:

<https://www.financeforbiodiversity.org/publications/guide-on-biodiversity-measurement-approaches/>.

35 <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/verzekeringssector/convenant/-/media/AE2736DDDA3A4D2BB6C6CC2FEDCD50D2.ashx>.

36 Download via: <https://www.government.nl/documents/reports/2021/08/05/biodiversity-impact-and-ecosystem-service-dependencies>.

- Voorafgaand aan investering bij bedrijven nagaan wat het beleid is op biodiversiteit;
- Na de investering reageren op incidenten;
- Zelfstandig ontplooiën van engagementactiviteiten gericht op bepaalde doelen, bijvoorbeeld het stoppen van ontbossing;
- Aansluiten bij een bestaande engagementprovider;
- Aansluiten bij een samenwerkingsengagement of -netwerk, zoals engagementtrajecten rondom ontbossing, denk aan: Cerrado Manifesto-initiatief; de PRI; FAIRR; CERES, Actiam & Satelligence;
- Richten op standaard-stellende/certificerende instanties (RTRS/RSP0/FSC/Rainforest Alliance voor wat betreft ontbossing bijvoorbeeld).

Het is wenselijk om bij engagement met zoveel mogelijk gelijkgezinde (institutionele) beleggers samen te werken in dialoog met hetzelfde bedrijf. Naarmate het vertegenwoordigde beleggingskapitaal groter is, neemt de invloed die op het bedrijf in kwestie kan worden uitgeoefend immers toe. Meer informatie hierover vind u in de Handleiding voor institutionele beleggers.³⁷

Hieronder een aantal suggesties voor engagementonderwerpen. Gevraagd kan worden van bedrijven om:

- Heldere doelstellingen te formuleren, implementeren en publiceren met betrekking tot biodiversiteit. Het document '*Finance for Biodiversity: Guide on biodiversity measurement approaches*'³⁸ licht zes verschillende meetmethodes toe welke gebruikt kunnen worden om impact te meten;
- Uitvragen of het bedrijf voldoende inzet om in de pas te blijven met veranderende consumentenvoorkeuren, technologie of regels van overheden (zogeneten transitierisico's);
- Vragen om ontbossing - als gevolg van bijvoorbeeld de aanleg van soja of palmolie plantages - in kaart te brengen en te voorkomen of verminderen.

Mocht het engagement binnen een redelijke termijn, bijvoorbeeld 3 jaar, geen of onvoldoende resultaten opleveren, of indien een bedrijf betrokken blijkt te zijn bij praktijken die al op de uitsluitingslijst van het pensioenfonds staan, dan kan het bedrijf worden **uitgesloten (3)** van beleggingen.

Voor beleggers komen meer data beschikbaar die de impact van bedrijven op biodiversiteit weergeven (positieve - danwel negatieve impact), maar het is nog verre van compleet of perfect. Door **ESG integratie (4)** van deze data in het beleggingsmodel, kunnen beleggers hun belang in bedrijven die negatieve impact hebben op biodiversiteit reduceren (onderwegen) en bedrijven met positieve impact juist overwegen.

Bij **impactbeleggen (5)** ligt de focus op investeringen gericht op het bijdragen aan verbetering van bestaande biodiversiteit of investeringen in het biodiversiteitsherstel. Hier gaat het nadrukkelijk om meer dan behoud van biodiversiteit. Pensioenfondsen kunnen er ook voor kiezen om de negatieve impact op biodiversiteit te verminderen door expliciet te beleggen in de eiwittransitie en energietransitie, wat een groot effect heeft op het klimaat en biodiversiteit.³⁹

Wanneer een pensioenfonds besluit over te gaan tot engagement met een bedrijf, kunnen internationale standaarden en doelstellingen dienen als leidraad. Zo kan bijvoorbeeld van bedrijven worden gevraagd om transparante, objectieve en meetbare impact van investeringen

37 <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>.

38 https://www.financeforbiodiversity.org/wp-content/uploads/Finance-for-Biodiversity_Guide-on-biodiversity-measurement-approaches.pdf

39 Bladzijde 6: <https://www.government.nl/documents/reports/2019/09/25/report-positive-impacts-in-the-biodiversity-footprint-financial-institutions>.

op biodiversiteit te publiceren. Aan de hand van deze doelstellingen kan vervolgens worden bepaald of het bedrijf aan de eisen van het pensioenfonds voldoet.

4.6 Maatregelen om actuele en potentiële nadelige gevolgen te voorkómen en/of te mitigeren

Due diligence is erop gericht om risico's te identificeren en te voorkómen. Toch kan het gebeuren dat een bedrijf waarin het pensioenfonds belegt, een negatieve impact heeft op biodiversiteit. Pensioenfondsen hebben veelal een minderheidsaandeel in een bedrijf. Vanuit die positie is de kans klein dat pensioenfondsen actief bijdragen aan de nadelige gevolgen voor de biodiversiteit ('contribute to' in de terminologie van de OESO-richtlijnen). Toch is er in de meeste gevallen wel een link te leggen tussen de beleggingen van een pensioenfonds en de nadelige impact die wordt veroorzaakt door een bedrijf (de OESO-richtlijnen spreken hier van 'directly linked'). In het laatste geval wordt het pensioenfonds geacht om de invloed die zij op het bedrijf heeft, aan te wenden, zodat het bedrijf ertoe wordt bewogen om gepaste maatregelen te nemen ten aanzien van het herstel van biodiversiteitsverlies en/of het bieden van verhaal voor gedupeerden.

4.7 Monitoring van risico's en resultaten van gevolgde mitigatiestrategie

Monitoring van het *due diligence*-beleid dient periodiek plaats te vinden. Het is aan te bevelen dat extra aandacht wordt besteed aan:

- De manier waarop de opgestelde criteria voor het tegengaan van biodiversiteitsverlies effectief zijn toegepast in de *screening* van beleggingen op themarisico's en de keuzes waartoe deze hebben geleid;
- De voortgang en de resultaten van de gekozen engagement en/of mitigatiestrategie met betrekking tot het tegengaan van biodiversiteitsverlies.

5. Verantwoording en rapportage

De OESO-richtlijnen vragen van het pensioenfonds om publiekelijk te rapporteren over het gevoerde *due diligence*-beleid en de resultaten hiervan. Dit dient periodiek, bij voorkeur minimaal jaarlijks, te gebeuren. Dit wordt in de OESO-richtlijnen omschreven als:

- *Knowing*: volgen hoe er met de implementatie van het gevoerde beleggingsbeleid is omgegaan;
- *Showing*: publiekelijk communiceren hierover. In de Handleiding voor institutionele beleggers⁴⁰ worden aandachtspunten voor de uitwerking van deze stap opgesomd.

Het pensioenfonds stelt vast welke indicatoren het best kunnen worden gekozen om zo goed mogelijk te rapporteren over de verrichte inspanningen om met biodiversiteitsverlies in haar beleggingsbeleid rekening te houden.

Ook wordt van een pensioenfonds verwacht dat men rapporteert over het engagement met of het uitsluiten van bedrijven. Dat geeft een belangrijk signaal richting andere investeerders, het bedrijf in kwestie en de eigen deelnemers. Het convenant heeft een handreiking 'Transparantie over engagement'⁴¹ met aandachtspunten in het engagementproces waarvan wordt verwacht dat het pensioenfonds zich hierover extern verantwoordt.

De Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD)⁴² is – in navolging van de Taskforce Climate related Financial Disclosures (TCFD) – begonnen met het ontwerpen van een rapportage kader dat in 2023 klaar zal zijn om door financiële instellingen te worden gebruikt.

De Europese Commissie werkt aan een zogenaamde "groene taxonomie", waarin een classificatie van alle duurzame economische activiteiten wordt opgenomen, zie ook Bijlage 2. Het overkoepelende doel is om een verschuiving van investeringen in duurzame economische activiteiten te realiseren. Financiële marktpartijen die duurzame of groene financiële producten aanbieden, moeten deze taxonomie toepassen en rapporteren over hun werkwijze en proces.⁴³ In de loop van 2022 wordt de taxonomie uitgebreid met biodiversiteit en ecosysteemdiensten.

⁴⁰ <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>.

⁴¹ <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/verzekeringssector/convenant/-/media/36BE62009A7F4355B339FDF3A1B8DFC4.ashx>

⁴² <https://tnfd.global/>

⁴³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6793, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_19_6804.

Bijlage 1

Overzicht internationale wetgeving, verdragen en beleid:

Biodiversity:

- UN Convention on Biological Diversity, 31 I.L.M. 818 (1992) and the Cartagena Protocol on Biosafety to this Convention (2003)
- Agenda 21, Chapter 15, "Conservation of Biological Diversity", U.N. Doc. A/CONF.151/26,
- Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES), 12 ILM 1085 (1973)
- Convention on Wetlands (RAMSAR), 11 ILM 963 (1971).
- International Tropical Timber Agreement, Misc 11 (1984), Cmnd 9240
- IUCN Protected Areas, which classifies 4 categories of protected areas: CATEGORY I - Strict Nature
- Reserve/Wilderness Area, CATEGORY II -National Park; CATEGORY III -Natural Monument, Category IV Habitat/Species Management Area.
- The UNESCO World Heritage Convention, which identifies natural and cultural sites of outstanding universal values".
- The UNESCO Man and Biosphere Programme, under which a network of Biosphere Reserves.
- The Ramsar Convention, which provides recognition and protection to internationally-important wetlands.
- Convention on the conservation of European wildlife and natural habitats (Bern Convention), 1979.
- EU Directive 92/43 on the conservation of natural habitats and wild fauna and flora (amended by Council Directive 97/62/EC)
- EU Directive 85/337 on Environmental Impact Assessment (amended by Council Directive 97/11/EC)
- European Biodiversity Strategy for 2030 COM(2020) 380 final
- Marine Stewardship Council and its Chain of Custody standards
- Aquaculture Stewardship Council certification
- FAO Code of Conduct for Responsible Fisheries
- Forest Footprint Disclosure (FFD)

Pollution management (prevention and control):

- ECD guidelines for Multinational Enterprises (chapter III and IV)
- EU Directive 96/82/EC on the control of major-accident hazards involving dangerous substances (SEVESO II)
- OSPAR Decision 98/3 on the Disposal of Disused Offshore Installations
- UN: Agenda 21, Chapter 30
- Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal, 28 I.L.M. 657 (1989)
- Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade (1998)
- EU Directive 75/442 on Waste, as amended
- EU Directive 99/31 on the landfill of waste
- EU Directive 2000/76 on the incineration of waste
- EU Directive 91/689 on hazardous waste, as amended
- EU Directive 96/61 concerning integrated pollution prevention and control

Sustainable water management:

- Agenda 21, U.N. Doc. A/CONF.151/26, volumes I-IV Chapter 18, Protection of the Quality and Supply of Freshwater Resources: Application of Integrated Approaches to the Development, Management and Use of Water Resources
- Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and Other Matter, 11 ILM 1294 (1972)
- Council and OECD Recommendation on Water Management Policies and Instruments

- EU Directive 76/464/EEC concerning the water pollution by discharges of certain dangerous substances
- The Water Framework Directive (Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy)
- DECISION No 2455/2001/EC of the European Parliament and of the Council
- of 20 November 2001 establishing the list of priority substances in the field of water policy
- EU Directive 91/676 concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources
- International Cyanide Management Code (ICMI) for the manufacture, transport and use of cyanide

Bijlage 2

Wetgevingskaders

Mondiale kaders

Het [Verdrag inzake biologische diversiteit](#) (CBD) is een internationaal juridisch bindend verdrag dat in 1992 werd ondertekend om een wereldwijd kader te bieden voor ambitie op het gebied van biodiversiteit. Het is een van de drie Rio-verdragen, naast het [VN-Raamverdrag inzake klimaatverandering](#) (UNFCCC) en het [VN-Verdrag ter bestrijding van woestijnvorming](#) (UNCCD). Het heeft momenteel 196 verdragsluitende partijen: 195 staten en één regionale organisatie (de Europese Unie).

Het CBD heeft drie hoofddoelstellingen:

- Het behoud van biologische diversiteit;
- Het duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit; en
- De eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen.

Het CBD ontwikkelt momenteel een nieuw strategisch kader, het [Post-2020 Global Biodiversity Framework](#), dat zal waarschijnlijk zal worden bekrachtigd tijdens de COP15 die zal plaatsvinden in oktober 2021 in Kunming, China.⁴⁴

Het streven naar biodiversiteitsbehoud past ook in de agenda die de VN tot 2030 is overeengekomen, middels de zogeheten [duurzame ontwikkelingsdoelen](#). Denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- Doel 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe;
- Doel 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen; en
- Doel 12: Verzeker duurzame consumptie-, en productiepatronen.

Europese kaders

Europese Biodiversiteitsstrategie

Het Europese beleid op het terrein van biodiversiteit is vervat in de [Europese biodiversiteitsstrategie voor 2030](#). Deze strategie is onderdeel van de Europese Green Deal. Het doel is om de natuur te beschermen en om de achteruitgang van ecosystemen te keren. Onderdelen van deze strategie zijn:

1. Beheer en herstel van Europese natuur en ecosystemen (pijler 1 en 2 van de strategie), o.a. via uitbouw van beschermde natuurgebieden en herstel van beschadigde ecosystemen. Waaronder bijvoorbeeld herstel van rivieren om vrij te stromen, het stoppen en omkeren van de achteruitgang van vogels en insecten op landbouwgrond en vermindering van gebruik en risico's van chemische bestrijdingsmiddelen. Daarnaast is het doel om tenminste 25% van de landbouwgrond biologische te beheren en om het gebruik van meststoffen met tenminste 20% te verminderen.
2. Transformatieve verandering gericht op verbetering van Biodiversity Governance (pijler 3 van de strategie), o.a. gericht op een versterkt Europees kader en verbeterde implementatie van de Europese milieuwetgeving; lancering van een initiatief voor Corporate Sustainable Governance; zorgdragen dat Europese financiering bijdraagt

44 cbd-financial-sector-guide-f-en.pdf (circl.nl).

aan, en geen schade toebrengt aan biodiversiteit; tenminste 20 miljard euro per jaar vrijmaken voor natuur en ervoor zorgen dat een aanzienlijk deel van de 30 procent van de EU-begroting voor klimaatactie wordt geïnvesteerd in biodiversiteit en natuurgebaseerde oplossingen; opnemen van biodiversiteit in de (hieronder verder beschreven) Europese Taxonomy; veranderingen in de nationale belastingstelsels aanmoedigen om de belastingdruk te verschuiven van arbeid naar vervuiling, hulpbronnengebruik en andere externe milieueffecten.

3. Europese bijdrage aan *global biodiversity* (pijler 4 van de strategie), die o.a. bestaat uit het bijdragen aan een nieuw mondiaal akkoord op de 15e Convention on Biological Diversity (die eind 2021 gehouden wordt); implementatie en handhaving van biodiversiteitsbepalingen in handelsverdragen; maatregelen nemen om te voorkomen dat producten die verband houden met ontbossing op de EU-markt worden gebracht en om bosvriendelijke invoer en waardeketens te bevorderen; herziening van het Europese actieplan voor handel in wilde dieren en planten (in 2021).

Taxonomie

De EU heeft een [taxonomieverordening](#) aangenomen, die op 12 juli 2020 in werking is getreden, en tot doel heeft om 's werelds allereerste "groene lijst" te ontwikkelen - een classificatiesysteem voor duurzame economische activiteiten - die een gemeenschappelijke taal zal creëren die investeerders en bedrijven kunnen gebruiken bij investeringen in projecten en economische activiteiten die een substantiële positieve impact hebben op klimaat en milieu. Hier wordt in de loop van 2022 biodiversiteit als criterium voor groen in opgenomen. De reeds gepubliceerde 'delegated act' aangaande klimaatverandering is echter zwaar bekritiseerd door experts, onder andere vanwege het bestempelen van fossiele brandstoffen (gas en nucleair) als groen onder de taxonomie.⁴⁵ De vrees is dat de taxonomie onvoldoende 'science based' zal zijn waardoor investeringen de verkeerde kant op rollen met nadelige gevolgen voor de transitie. Tevens is er veel kritiek op de criteria omtrent biomassa en bosbouw, die – net als klimaatverandering – direct relevant zijn voor biodiversiteit.

Als onderdeel van de taxonomieverordening heeft de Commissie de taak om met technische screeningcriteria te komen (via "gedelegeerde handelingen") om de taxonomie verder te ontwikkelen. De activiteiten en criteria die in een eerste gedelegeerde handeling moeten worden vastgesteld, zijn gebaseerd op de [aanbevelingen](#) van de Technical Expert Group on Sustainable Finance (TEG) die in maart 2020 is gepubliceerd. Sinds oktober 2020 heeft het [Platform on Sustainable Finance](#) de rol van adviserend Commissie over de technische screeningcriteria voor de EU-taxonomie, vast te stellen in latere gedelegeerde handelingen. Op vrijdag 12 februari 2021 presenteerde de Europese Commissie haar [guidance over de implementatie van 'do no significant harm'](#) in het kader van de Recovery and Resilience Facility (RRF). Het RRF, het belangrijkste instrument in het hart van NextGenerationEU, zal € 672,5 miljard aan leningen en subsidies beschikbaar stellen ter ondersteuning van hervormingen en investeringen in de lidstaten. Dit richtsnoer is bedoeld om de lidstaten te ondersteunen om ervoor te zorgen dat alle investeringen en hervormingen die zij voorstellen voor financiering in het kader van de RRF geen significante schade toebrengen aan de milieudoelstellingen van de EU, in de zin van de [taxonomieverordening](#). De presentatie van dit richtsnoer volgt op de goedkeuring door het [Europees Parlement van de Recovery and Resilience Facility](#).⁴⁶

45 <https://euobserver.com/climate/151437>

46 Biodiversity financing - Environment - European Commission (europa.eu)

SFDR

De SFDR, of de Sustainable Finance Disclosure Regulation, is een Europese verordening die op 10 maart 2021 in werking is getreden en daarmee direct van kracht is in Nederland. De verordening verlangt van financiële marktdeelnemers en financieel adviseurs dat zij informatie verstrekken over de mate waarin zij middels due diligence duurzaamheidsrisico's in aanmerking nemen binnen verschillende de producten. Negatieve impacts op biodiversiteit is één van de mogelijke risico's. Financiële marktdeelnemers, waaronder pensioenfondsen, moeten zichzelf classificeren op het gebied van duurzaamheid, of aangeven waarom zij niet in staat zijn duurzaamheidsrisico's in aanmerking te nemen (een zogenoemde 'comply-or-explain' bepaling). Het doel van de verordening is het stroomlijnen van informatiestromen over duurzaamheidsrisico's zodat financiële producten beter vergelijkbaar zijn voor eindbeleggers en zij ESG beter kunnen meenemen in beleggingsbeslissingen.

Bossenwet

Tenslotte heeft de Europese Unie de zogenaamde 'Bossenwet' in voorbereiding. Dit voorstel stamt uit 2019, toen de Europese Commissie een mededeling publiceerde waarin vijf prioriteiten werden gepresenteerd om bossen te beschermen en te herstellen en om de consumptie van producten uit ontbossingsvrije toeleveringsketens te bevorderen. Vervolgens kondigde de Europese Commissie in haar [mededeling](#) over de Green Deal aan dat zij maatregelen zal nemen om ingevoerde producten en waardeketens te bevorderen die geen ontbossing en aantasting van bossen met zich meebrengen. In antwoord hierop riep het Europees Parlement de Commissie in een [resolutie](#) op om een voorstel in te dienen op basis van Due Diligence. Een parlementair rapport [specificeerde](#) deze oproep in 2020, door de Commissie op te roepen om een EU-rechtskader te ontwerpen met verplichte due diligencevereisten, rapportage, openbaarmaking en betrokkenheid van derden bij ondernemingen die bos- en ecosysteemrisicogrondstoffen en afgeleide producten op de EU-markt brengen. Dit is inclusief sancties die worden opgelegd in het geval van niet naleving. Het wetsvoorstel is op dit moment in voorbereiding door de Commissie.

Nationale kaders

De Nederlandse overheid wil nationaal en internationaal behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit. In een recente [Kamerbrief](#) informeerde het kabinet de Kamer over de Nederlandse inspanningen om biodiversiteitsverlies tegen te gaan en herstel te bevorderen. Hierin wordt onder meer beschreven dat:

- De transitie naar een circulair en duurzaam voedselsysteem van de gehele keten bij zal dragen aan keren van het verlies van biodiversiteit.
- Er in de financiële sector veelbelovende ontwikkelingen zijn op het gebied van Biodiversity Accounting, en dat het kabinet de ontwikkelingen van methoden steunt om de impact van financiële instellingen op biodiversiteit te kunnen meten. Ook wordt bijgedragen aan het opzetten van een raamwerk om de financiële risico's van biodiversiteitsverlies transparant te maken en te kunnen rapporteren (Taskforce Nature Related Financial Disclosure) en aan de ontwikkeling van investeringsmogelijkheden die positief zijn voor natuurbehoud en biodiversiteit (EU green taxonomy).

In het '[Handvest Natuurinclusief](#)' roepen betrokken partijen zoals het Inter Provinciaal Overleg (IPO), Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten de nieuwe Nederlandse regering om op biodiversiteit onderdeel te laten zijn van het nieuwe regeerakkoord, met als speciale aandachtspunten een transitiefonds voor de landbouw en een natuur inclusieve invulling van de bouw- en verstedelijkingsopgave, Andere partijen zoals het IVN, Greenpeace,

Natuurmonumenten en de Vogelbescherming roepen de regering op om ['als de sodemieter'](#) iets te doen aan het zorgwekkende verlies van biodiversiteit in Nederland voordat het te laat is.

Een aanvullende Kamerbrief zet de ambities van de Nederlandse regering ten aanzien van internationale biodiversiteit uiteen, o.a. in internationale publieke en private financiering (via safeguards voor milieu, waaronder biodiversiteit) en in handelsverdragen. Verder wordt de inzet beschreven om de voor de wereld belangrijkste bosgebieden te behouden en bosherstel te bevorderen, streeft de Nederlandse regering naar duurzame, ontbossingsvrije handelsketens en worden ontwikkelingen van innovaties en private investeringen in de bossensector gestimuleerd. In de brief wordt de nauwe relatie tussen biodiversiteit, klimaatverandering, voedselzekerheid en waterbeheer benoemd.